

LECTIO PRIMA ET QUADRAGESIMA

XL

ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΝΑ ΣΕ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΝ, ΟΧΙ ΓΙΑ ΝΑ ΜΙΛΑΣ

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Curius et Fabricius, antiquissimi viri, et his antiquiōres Horatii plane ac dilucide cum suis locūti sunt; non Sicanōrum aut Pelasgōrum, qui primi coluisse Italiam dicuntur¹, sed aetātis suae verbis utebantur. Tu autem, proinde quasi* cum matre Evandri nunc loquāris, sermōne abhinc multis annis iam obsolēto uteris, quod neminem scire atque intellegere vis, quae dicas. Quin, homo inepte, taces, ut consequāris, quod vis? Sed antiquitātem tibi placēre dicis, quod honesta et bona et modesta sit. Sic ergo vive, ut* viri antīqui, sed sic loquere, ut* viri aetātis nostrae; atque id quod a C. Caesare scriptum est, habe semper in memoriā et in pectore: «tamquam* scopulum, sic fugias verbum insolens atque inaudītum».

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο Κούριος και ο Φαβρίκιος, άντρες που έζησαν στα πολύ παλιά τα χρόνια [πάρα πολύ παλιά], και οι παλιότεροί τους [από αυτούς] Οράτιοι, μιλούσαν με τους συγχρόνους τους καθαρά και με διαύγεια· δε χρησιμοποιούσαν τη γλώσσα των Σικανών και των Πελασγών, που λένε πως ήταν οι πρώτοι κάτοικοι της Ιταλίας, αλλά τη γλώσσα της εποχής τους. Εσύ όμως χρησιμοποιείς γλώσσα που έχει πέσει σε αχρηστία (που είναι απαρχαιωμένη) εδώ και πολλά χρόνια, σαν να μιλούσες τώρα με τη μάνα του Ευάνδρου, επειδή δε θέλεις να ξέρει και να καταλαβαίνει κανείς όσα λες. Ανόητε άνθρωπε, γιατί δε σωπαίνεις, για να πετύχεις αυτό που θέλεις; Λες όμως πως σου αρέσει η αρχαιότητα, γιατί είναι τιμημένη και καλή και σεμνή. Έτσι λοιπόν να ζεις, όπως οι παλιοί, αλλά έτσι να μιλάς, όπως οι άνθρωποι της εποχής μας· και να 'χεις πάντα στη μνήμη σου και στην καρδιά σου αυτό που έγραψε ο Γάιος Ιούλιος Καίσαρας: «Σαν τον σκόπελο απόφευγε τη λέξη την ασυνήθιστη και την πρωτάκουστη».

¹ Όταν το απαρέμφατο του ενεργητικού Παρακειμένου [-isse] εξαρτάται από λεκτικό ή δοξαστικό ρήμα παθητικής φωνής [dicitur, existimatur κ.λπ], τότε το Υποκείμενό του τίθεται σε πώση Ονομαστική αντί σε Αιτιατική και στην περίπτωση αυτή το ρήμα θεωρείται προσωπικό και όχι απρόσωπο [βλ. LECTIO XVIII Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ].

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Επιρρηματικές προτάσεις που λειτουργούν ως β' όρος σύγκρισης.
- Ο α' όρος είναι μια άλλη πρόταση, συνήθως η κύρια.
- Υπάρχουν δύο είδη παραβολικών προτάσεων: **ΑΠΛΕΣ** και **ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ**

ΑΠΛΕΣ ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΕΣ

Εισάγονται	→	atque [=ac], et	Μετά από επίθετα ή επιρρήματα που δηλώνουν ισότητα, ομοιότητα και τα αντίθετά τους: similis, par, aequus, idem, dissimilis, alius, similiter, pariter, aequae, aliter, contra.
	→	ut, sicut	Στην περίπτωση αυτή στην κύρια πρόταση υπάρχουν συνήθως τα επιρρήματα sic, ita . Οι προτάσεις αυτές εκφράζουν τον τρόπο.
	→	quam	Μαζί με επίθετα ή επιρρήματα θετικού βαθμού και επίσης με ρήματα . Προηγείται στην κύρια πρόταση το μόριο tam .
	→	quanto, quo	Μαζί με επίθετα ή επιρρήματα συγκριτικού βαθμού . Προηγούνται στην κύρια πρόταση τα tanto, eo . Οι προτάσεις αυτές εκφράζουν ποσότητα, ένταση, βαθμό και μέγεθος .
Εκφέρονται	→	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΕΚΦΡΑΖΟΥΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

π.χ.

- Similiter scribo ac sentio
- Alia scribo ac sentio
- Sic dicit, ut sentit

- Nemo tam stultus est quam ille
- Quanto celerius, tanto melius

ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΕΣ

ΙΣΧΥΕΙ Ο ΚΑΝΟΝΑΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Εισάγονται	→	ut si, velut si, tamquam (si), quasi, proinde (perinde) quasi	
Εκφέρονται	→	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΚΦΡΑΖΟΥΝ ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ / ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

π.χ. Sic loqueris, quasi omnia scias

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ XLI

ut viri aetatis nostrae [loquuntur]

- Δευτερεύουσα απλή παραβολική πρόταση [εκφράζει μια πραγματική κατάσταση].
- Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο ut και προηγείται το επίρρημα sic.
- Εκφέρεται με οριστική loquuntur [όπως συνήθως οι απλές παραβολικές προτάσεις].

proinde quasi cum matre Evandri nunc loquaris

- Δευτερεύουσα υποθετική παραβολική πρόταση [εκφράζει υποθετική κατάσταση].
- Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο proinde quasi.
- Εκφέρεται με υποτακτική, όπως συνήθως οι υποθετικές παραβολικές προτάσεις και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα loquaris, επειδή εξαρτάται από το ρήμα αρκτικού χρόνου uteris.
- Εκφράζει το σύγχρονο στο παρόν.

tamquam scopulum = tamquam scopulus [sit]

- Δευτερεύουσα υποθετική παραβολική πρόταση [εκφράζει υποθετική κατάσταση].
- Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο tamquam.
- Εκφέρεται με υποτακτική, όπως συνήθως οι υποθετικές παραβολικές προτάσεις και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα sit, επειδή εξαρτάται από το ρήμα αρκτικού χρόνου fugias.
- Εκφράζει το σύγχρονο στο παρόν.

ut viri antiqui [vivebant]

- Δευτερεύουσα απλή παραβολική πρόταση [εκφράζει μια πραγματική κατάσταση].
- Εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο ut και προηγείται το επίρρημα sic.
- Εκφέρεται με οριστική, όπως συνήθως οι απλές παραβολικές προτάσεις.

ΑΛΛΕΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΧΛΙ

quae dicas

- Δευτερεύουσα πλάγια ερώτηση μερικής άγνοιας.
- Εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία *quae*.
- Εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα *dicas* λόγω εξάρτησης από τα απαρέμφατα *scire, intellegere* που είναι αρκτικού χρόνου, όπως και το *vis*.
- Λειτουργεί ως αντικείμενο στα απρφ. *scire, intellegere*.
- Δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

quod honesta et bona sit

- Δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση.
- Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod*.
- Εκφέρεται με υποτακτική [επειδή εκφράζει προσωπική γνώμη του υποκειμένου] και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα *sit*, επειδή εξαρτάται από το ρήμα αρκτικού χρόνου *dicis*.
- Δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

qui primi coluisse Italiam dicuntur

- Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *Sicani* και *Pelasgi*.
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui*.
- Εκφέρεται με οριστική, όπως συνήθως οι αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις που δηλώνουν κάτι πραγματικό και συγκεκριμένα οριστική ενεστώτα *dicuntur*.

quod neminem scire atque intellegere vis

- Δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση.
- Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod*.
- Εκφέρεται με οριστική, επειδή εκφράζει αντικειμενική κατάσταση και συγκεκριμένα με οριστική ενεστώτα *vis*.

ut consequaris

- Δευτερεύουσα τελική πρόταση.
- Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο *ut*.
- Εκφέρεται με υποτακτική, όπως πάντοτε οι τελικές προτάσεις και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα *consequaris*, επειδή εξαρτάται από ρήμα σε αρκτικό χρόνο *taces*.
- Δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

quod vis

- Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο id που εννοείται.
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod.
- Εκφέρεται με οριστική, όπως συνήθως οι αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις που δηλώνουν κάτι πραγματικό και συγκεκριμένα με οριστική ενεστώτα vis.

quod a C. Caesare scriptum est

- Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο id.
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod.
- Εκφέρεται με οριστική όπως συνήθως οι αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις που δηλώνουν κάτι πραγματικό και συγκεκριμένα με οριστική παρακειμένου scriptum est.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

colo, colui, cultum, colere, 3

consequor, -secutus sum, -sequi, 3 [αποθ.]

dico, dixi, dictum, dicere, 3

fugio, fugi[v]i, fugitum, fugere, 3

habeo, habui, habitum, habere, 2

loquor, locutus sum, loqui, 3 [αποθ.]

intellego, -llexi, -llectum, -llegere, 3

placeo, placui, placere, 2

scio, sci[v]i, scitum, scire, 4

scribo, scripsi, scriptum scribere, 3

sum, fui, esse

taceo, tacui, tacere, 2

utor, usus sum, uti, 3 [αποθ.]

vivo, vixi, victum, vivere, 3

volo, volui, velle

Προσοχή!

pectus -oris, ουδέτερο θ' κλίσης

scopulus -i, αρσενικό β' κλίσης

verbum -i, ουδέτερο β' κλίσης

Ενδεικτικές Ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις του μαθήματος ΧLI στις ζητούμενες πτώσεις.

		Γενική ενικού	Αφαιρετική ενικού	Γενική πληθυντικού
viri				
his	➔			
aetatis	➔			
verbis	➔			
matre	➔			
neminem ¹	➔			
annis	➔			
antiquitatem	➔			
tibi	➔			
pectore	➔			

2. Να γράψετε τους άλλους βαθμούς των παρακάτω τύπων από το μάθημα ΧLI:

antiquiōres, multis, honesta, bona, modesta

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ

¹ βλ. LECTIO XXXVII [37], φυλλ.95

3. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους στο γ' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα και υπερσυντελικού στην ίδια φωνή (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΥ
locuti sunt		
vis		

4. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους στο β' ενικό πρόσωπο υποτακτικής παρατατικού και παρακειμένου στην ίδια φωνή (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ
coluisse		
utebantur		

5. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους στο α' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα και συντελεσμένου μέλλοντα στην ίδια φωνή (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

	ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΛΟΝΤΑ	ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΑ
consequaris		
fugias		

6. Να μεταφέρετε τις προτάσεις στα Λατινικά.

i. Ο στρατιώτης πολέμησε γενναία σαν να ήταν ο καλύτερος στρατηγός.

---

ii. Πολίτες της Ρώμης, έτσι να μιλάτε, όπως μιλούσαν οι αρχαίοι Ρωμαίοι.

---

iii. Αυτός έτσι ζει, όπως θέλει.

---

iv. Εκείνοι χρησιμοποιούν τους λόγους έτσι, όπως διδάχθηκαν.

---

v. Κανένας δεν είναι τόσο ένδοξος όσο ο Θεμιστοκλής.

---

7. Να αντικαταστήσετε το σουπίνο με άλλους τρεις [3] τρόπους, ώστε να δηλώνεται επίσης ο προσδιορισμός του σκοπού.

Sulla exercitum paravit¹ urbem Romam expugnatum.

i. _____

ii. _____

iii. _____

8. Να αντικαταστήσετε το *debeo* + απαρέμφατο [ενεργητική σύνταξη] από τον αντίστοιχο τύπο της Παθητικής Περιφραστικής Συζυγίας. Όπου χρειάζεται να δηλωθεί το ποιητικό αίτιο. ΠΡΟΣΟΧΗ αν θα χρησιμοποιήσετε ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ σύνταξη ή ΑΠΡΟΣΩΠΗ.

i. Viri lingua aetatis suae uti debuerunt.

---

ii. Omnes verba inaudita fugere debebamus.

---

9. Από το κείμενο ΧLI να εντοπίσετε και να γράψετε δύο (2) λέξεις της λατινικής που παρουσιάζουν σημασιολογική και ετυμολογική συγγένεια με την ελληνική γλώσσα (αρχαία ή νέα), δηλώνοντας και τη σχετική ελληνική λέξη. Να εξαιρεθούν τα κύρια ονόματα.

Λατινική λέξη		Ελληνική λέξη
	➡	
	➡	

---

¹Paro, I ετοιμάζω

10. Για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου ΧLI να γράψετε μία (1) ετυμολογικώς και σημασιολογικώς συγγενή λέξη, προερχόμενη από κάποια από τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες (αγγλικά ή γαλλικά ή ισπανικά ή ιταλικά ή γερμανικά).

Λατινική λέξη		Αγγλική λέξη	Γαλλική λέξη	Ισπανική λέξη	Ιταλική λέξη	Γερμανική λέξη
antiquissimi	➡					
utebantur	➡					
scire	➡					

11. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις του κειμένου ΧLI της στήλης Α' με τις πτώσεις της στήλης Β'.

Α	Β
his	Αιτιατική πληθυντικού
quae [dicas]	Αφαιρετική ενικού
virī [aetatis nostrae]	Γενική πληθυντικού
	Αιτιατική ενικού
	Ονομαστική πληθυντικού
	Αφαιρετική πληθυντικού

12. Να χαρακτηρίσετε ως Ορθό ή Λάθος το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων από το κείμενο χρησιμοποιώντας ανάλογα τα σύμβολα ✓ ή ✗.

- [...] cum matre Evandri nunc loquāris sermōne abhinc multis annis iam obsolēto uteris [...]

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος loquaris είναι οριστική ενεστώτα		
Ο τύπος sermone είναι αφαιρετική ενικού		

- [...] quod neminem scire atque intellegere vis, quae dicas [...]

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος vis είναι υποτακτική ενεστώτα		
Ο τύπος dicas είναι οριστική μέλλοντα		

13. Να δηλώσετε ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι γραμματικά και συντακτικά ορθή γράφοντας δίπλα από την ορθή απάντηση το σύμβολο ✓. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Sic pugnas sicut vir immortalis es.	
Sic pugnas quasi vir immortalis sis.	
Sic pugnas ut vir immortalis fuisti.	
Sic pugnas quanto vir immortalis sis.	

14. Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό ή γραμματικό σφάλμα στις ακόλουθες προτάσεις.

i. Sic ergo vive, ut viri antīqui vivant.

Σφάλμα	Διόρθωση

ii. Exercitus a Romanis parandus fuit.

Σφάλμα	Διόρθωση

